Так, от як ластівчине гніздо, висить на Магурі Тимофієва хата. Коли б хто з долини подивився на неї, то не знати, чи вгадав би, що то акурат хата. Небагато тих ялівцевих корчів довкола неї, а так її заслонюють, що лише жменю вершка видко. Але як Тимофіїха затопить у неділю під обід, то дим чімхає геть 'д горі поверх корчів, і тоді будь-хто розпізнає, що то не чорний ріг кам'яної плити, а людська хата

. На Магурі нема їх більше, лиш Тимофієва сама-одна, а довкола, куди оком кинути, все камар. Тому нікому не було в голові прокопати туди возову дорогу, аби був до хати вхід та вихід. А Тимофієві, й поготів, се не в голові. Нащо йму дороги, коли нема що возити та й "тєгла" нама! Свою пилу винесе він і стежкою. як іде до схід сонця на трачку різати ковбки. Стежка хоч яйце качай; від цісарської дороги через гору просто перед сам поріг заведе. Відколи Тимофій прийшов на грунт Параски, то лиш один голий раз прийшлося йому нарікати на стежку. Тоді. як золотний ймив був його в попереці від того, що підоймав на трачці сирий дубовий ковбок, і він хотів умирати. Тоді провадила його Параска до сповіді у церковцю за третій звір.

— Аби-с си запала в озір'є на пресподнє, єка-с прикра! — стогнав тоді Тимофій. Але то лише раз так було, і він уже про це забув, а навіть опісля гнівався на попа за то, що не хотів зійти з цісарської дороги і з хати взяти тіло його середущого, покійничка Митрика.

На самому вершку Магури стоїть високий побілений стовп, що його на щось там закопали "єднорали". Тимофій не навертався, спершу, до того стовпа. Але якраз пани справляли полювання і під тим стовпом склали свою "арнарію", а йго закликали, аби сокотив, і відтак пачку тютюну за теє дали, то відтоді навик він до того стовпа. Як прийшло яке святце, то він не раз пересидів там ціле пополуднє. І дуже радів, коли його відтак хто запитував:

— Ба шо, варе, показує ваша віха, бадіку Тимо'?

— Ге! показує, брачіки, на баталію, так дринчьила вчера, єк би плакала: буде каліцтво! — відповідав з рішучою певністю Тимофій, вдоволений, що люди признають йому немов право власності над стовпом. Сьогодня вже раніско вийшов простоволосий під "віху" і відмовляв оченаші до неділеньки святої. Відколи найстарша його донька Анничка вкалічіла, відтоді Параска дуже лоточить його. А то її верх у хаті, бо вона на дідизнині, а він лишень "на грунтті", тому мусить угоджати.

— Ти приймаку, ти загнав мене в біду та й збавив мені дитину. Казала-сми: не бери корову від жида, най щезає від нас, а ти, господарю, свої та свої. У папір було моє слово завити, чуєш, у па-а-а-пі-і-ір! — дорікала йому безнастанно Параска, а Анничка ще й помагала нені.

Тому Тимофій усе тікав із хати. Вчора обіцявся кум Танасій повернути до нього та й подивитися, що Анничці хибує. Він добре розуміється на маржині.

Тимофій пантрує під стовпом, коли кум ітиме із лісничим до коршми. Доконче хотів би зацитькати Параску, щоби так не уїдала на нього. Вона при чужому не буде рипіти-дорікати, але буде соромитися.

Нарешті діждався Тимофій кума. От іде дорогою 'д горітак, як би від коршми.

— Куме, гив! — крикнув він двічі своїм дрантивим голосом.

— Агив! — відозвався кум.

— А ждіт-ко!

Тимофій зійшов на дорогу і привітався з кумом, а відтак став вихваляти сьогоднішнє верем'я. Коли ж крок за кроком дійшли до того

місця, де зачинається вбік стежка до Тимофієвої хати, став Тимофій пригадувати кумові свою вчорашню просьбу:

— Ану, будьте зобашні, кумочко Тана', та й зайдіть на чєсок до мене.

— Та то так, єк-сми вам сказав, куме Тимо': єк поголубіло ціле око, то рахувати, шо буде більмо. Але пізнає шо на то око?

— Та отік із-за ніготь, може, пізнає, а може й ні.

— Я бих з радної душі, кумочку, пішов, але тото біда, шо пилуюси, бо пан жде в коршмі. Аді, сказав тепер: аби мені зараз була слуга! — та й мус бути, хоть з-під землі бери. Знаєте, кумочку, то служба.

— Ей, говоріт свої, таки ходіт на чєсок, та й решта; сегодни, однако, неділя.

— Гм, або я знаю? Ну, але піду-таки, бо-сми вас побезпечив, та й то моя фіна, ваша Анничка.

— Ану-ко, ану, єкби ваша ласка, ходіт та глипните. Ви, май, туди коло маржинки знаєтеси та й таки ратуєте добрим людям, дав би вам біг здоровлєчко та й ласку небесну.

— Ей, ратуєси, чіму бих не ратував, таже то, віді, худібка кождому мила!

— А! єк єкийс казав: за жінков так не жєль, єк за маржинков; сегодни корова — то мама в хаті.

— Берім таки хоть куди, то корова мама в хаті! Збудешси чілідини, то сто за тобов шнирітиме та й шкіритиси, а коровку єк відженеш від хати, то будь здоров. Хоч бери та їж собі гоголі!

Бадіка Танасій, що йшов позаду, пристанув на хвилину, виймив із уст люльку, поковтав нею по цибусі, вицідив дзєму з вушка, поправив протичкою перегорілий жужіль маркотки та й доложив губки, щоби ліпше курилося. За той час відійшов від него на пару ступнів бадіка Тимофій і аж тоді запримітив, що не чує за собою кумового ходу. Він пристанув і собі, а щоби не оглядатися буцім без причини, став говорити тим самим голосом, що й дотепер:

— Сегодні світ на маржині стоїт!

— Єк кажете, куме Тимо'? — відозвався бадьо Танасій, що якраз упорався з люлькою і пустився доганяти кума.

— Тат я, аді, кажу що і без цеї мами негаразд христінинови.

Тут впер Тимофій свій погляд на кумову люльку. Верхня його губа, накрита пристриженим, острокільчастим вусом, піднеслася трохи від долішньої і відслонила чотири пні передніх зубів. Забоїни по обох боках рота вчинилися глибшими, а зморшки лиця згуртувалися понижче очей. Тимофій усміхався, хоч до сміху не мав охоти. Але кум Танасій чинився, що не бачить кумової усміхненої оскомини, і не почастував його люлькою, тільки пакав сам.

— Таки аби-сте знали, що негаразд; я борше без їди обійдуси, єк без оцеї смолєчки.

— Га, та й у вас тепер, богу дєкувати за це, не біда, попри пана та й вам шос капне.

— Так, аби наломом було, то не мож, зважєєте, казати, але, шо правда, говіти не говію.

— Ну, ну, та я то ніби так кібзую, побережника кожде має в самі.

За сим словом урвав Тимофій бесіду. Хоч він не заспокоїв хвилевої кортячки, то все ж таки вона скоро відступила від нього. Мужицька кортячка не така химерна, як панська, що не попуститься пана, доки не наїсться по саму шию того, чого вона якраз бажає. Тимофієву кортячку прогнала його невідступна товаришка журба, що на вид його низької хижі впрадві не більшала, лише давила своїм давнім важким тягарем.

Він опинився з кумом перед своєю хатою.

— У вас, куме, видко, полуденок смажут, — відозвався Танасій, вказуючи рукою на дим, що клубком висувався з маленького вікна і слеливсяся "на слоту" навпередТимофієвої хижі.

— Може бути, шо моя приставила окріп на кулешу дітем, а втім, не знаю. Ану, ходіт, єк ваша ласка, в хату.

— Я бих казав, може би, таки надворі побглєдати, тут май видко.

— Це ви добре кажете, в хаті темно си. Анничко ге! Ани'!

З хати озвався плаксивий, тонкий голос:

— Гив!

— А вийди-ста!

— Та чого-онь?

— Не питай чого, ходи!

— Чого сидиш каменем? Вийди, аді, чуєш, шо дєдя з кимс говорит, а я без запаски, — озвався другий, глухий жіночий голос.

Анничка виходила.

— Аді, твій батько прийшов, — промовив Тимофій до доньки, що вперед станула коло одвірка і призиралася одним оком, хто такий говорить з дьидєм. Потім приступила, несміло, до Танасія і поцілувала його в руку.

— Шо дієш, Анничко, дужя? Еге-ге, та ти нівроку, єк я вижу, вже дівочиш, у заплітках уже!

— Га-а! Дівка, кумочку, росте, єк жидівська лифа. Аді, вже на головосіки вісімнадцітий рочок!

— Наперед би більше, куме Тимо'! Величеньке то собі даст раду будь-де, а мале, то лиш пищит: їсти та й їсти.

— Біда з малим, та й з великим біда, кумочку Тана', а з дівков то удвоє біда.

Анничка станула коло дьиді і запишнилася. Голову схилила додолу, заціпила уста, личко мимохіть прикрасила міною засоромлення, правою рукою "когутки" на вусі обертала, а лівою сорочечку мнула. Коли ж у хоромах скрипнули хатні двері, доміркувалася вона, що неня убралася вже в запаску і прилагодилася вийти до гостя. Тому споглянула вона сміливіше на хорімні двері.

Тимофіїха зупинилася перед порогом, перев'язала ще раз темно-червону хустку на голові, підтягнула вище під пояс запаску, погрозила півголосом дітям у хаті: "Цитьте, бо вас уб'ю", — і вийшла.

— Славайсу, — сказав Танасій, розпочинаючи привітання з кумою.

— Навіки сла'! — відповіла Тимофіїха.

— Шо си діє, кумко Пара', миром?

— От миром, богу дєкувати, позаєк миром. Шо май туди коло вас, кумочку Тана'? Шо кума діє, та худібка, та діточки ци дужі?

— Ет, дужі ше до єкогос чєсу.

— Гаразд, шо дужі,; єк здоровлєчко є, то грижі менше. Аді, у нас гнів божий!

— Ану, жди-ко, жінко, — перервав Тимофій, — аді, я просив кума, най би обіздрили, ци то кинулоси її більмо, преч би си казало, ци єка примха.

— Хоть най уже й не обзираю, то я вижу, шо то більмо, аді, на тім оці. — Танасій приступив 'д Анничці, втрутив руку, котрою вона при згадці про більмо накрила невидюще око, розтулив обома руками повіки, подивився з міною знавця в око, похитав головою та й нарешті махнув рукою:

— Шо-сми казав, то таки так акуратне: більмо, єк груба латка на ввес постів, саме таке дістала була корова Юри Глібічкового.

— Ек, головочко ж ти моя-онь нещєслива, — заголосила Параска, що враз із чоловіком уважно приглядалася кумовій роботі і нетерпеливо дожидала його ретельного вислову. Анничка почервоніла ще дужче, як червоніла тоді, коли збитошні легіні прозивали її на вулиці "сліпцунков".

— То кажете, кумочко, таки більмо? — питав ще недовірливо зажурений Тимофій.

— На, маєте! Таже мені, віді, це не першина! Нате, дивітси самі: аді, ціле око поголубіло, гоздечки знак, а відси йде білий рубец почерез саму середину ока та й не пускає днину наспід.

— Ей, падочку мій нещєсливий, гіркий мій світку чорний, — падькалася, безупинно, Параска та й заломлювала руки.

Танасій доказував дальше свій осуд:

— Попробуйте, озміт та й закрийте їй дуже око, а кварівливим най си дивит на то, шо я скажу.

Тимофій закрив доньці око і чекав, що кум скаже. Кум підійшов наперед, шпурнув набік кований бук, скинув із себе байбарак, поправив на плечах дзьобню так, аби бляшка з написом "c.k. straznik lasowy" припала саме на груди, та й так накликував:

— Тримайте, ку', по-люцки, аби ні раз не жмуркнула.

— Я затулив так, шо не жмуркне, — відповів Тимофій.

— Тепер дивиси, Анничко, просто на мене.

Анничка сіпнулася на той зазив у дєдевих руках, хотіла вчинити волю батькові і подивитися , але дєдьо зганьбив її за то:

— Стій чопом, не рунтайси!

— А шо, видиш мене?

— Ні, батьку, не вижу, бо дєдя тримає.

— А не видиш, шо я маю на грудіх? — питав дальше Танасій, вказуючи рукою на побережницьку бляшку.

— Ой ні, не вижу!

— Не видиш, аді, ордір у батька? — відповіла Параска.

— Ні. не вижу.

— А шо ж видиш?

— Нічого; так шос, отік мраку.

— Пустіт, куме Тимо', тепр видите самі здорові, шо нема шо куди робити, то тверде більмо, та й говорилоси. Хоть би наші вороги так виділи.

— А я би ше казала, може би, чи засипати, ци єк кажете, куме?

— Не сердьтеси, кумо Парасочко, але я вам скажу, шо то пусте ваше говорінн€; нв це більмо нема ліку, аби-сте куди ходили.

— Ей, бідко ж моя, бідко. Шо це нас найшло, у хаті нас найшло, нещєслива наша годиночка, кумочко Тана', — цідила Параска крізь губи, що скривилися до плачу на темному худокостому лиці.

— То ше, зважєєте, куме, коби то хлопец поцапив таке, то нам би це не в голові, але дівка, то, знаєте, клопіт! Ніби й сором, і нема чого таки сподіватиси, аби голову накрила, кожде обмине хату, а ми на грунтик так не біровиті, та й то тому так гірко, — жалувався жалісним, але поважним голосом Тимофій.

— Коби-сте були відразу ратували, — обставав при своїм Танасій. — Тепер пропало!

— Ей, та ратувалоси, чіму би не ратувалоси; дві неділі за волосок не спала-сми, водно літеплом відмочувала, бо то гет було око обкипіло, та й шо з того?

— Га-га! Сама собі вирискала, то най тепер знає, єк дєді не слухати. Казав-сми: "Сокотиси, не гони коровкумежи чужі товарєта", — а вона ні та й ні, ід багацькі маржині, газдиня, прилучєла.

— Лишіт. куме, то причка, — лагодив Танасій.

— Ой причка, причка, смола би 'го втєла, того паршєка рудого, аби не дочікав уже нікому худібку на випас давати.

— А тото ви у Манашкового сина були взєли? — питав Танасій, сідаючи на дривітню.

— Ага, у того... — хотів доповісти Тимофій, але Параска перехопила його своєю відповіддю:

— Таже, аєк! У того мантяря, шо шкуньгає на одну лабу, скривило би 'го ше на другу так, єк він мене скривив. Аді, кумочко, ніхто таке не видів та й не чув: упхав нам тогід навперед Дмитрі теличку та й каже: "Телиця тівна, єк прийде за три неділі телє, то будете мати скором у хаті, а по році займемо на єрмарок, так шо буде поверх вісімдесєть левів, то ваше". ТО така була згола. Прийшлоси відтак, ми чікаємо три неділі, штири неділі ба й других штири неділі, аж на девєтім тижні у середу найшлоси телє, вибачте за слово. Цєпаю я корову, цєпаю, аж тут лучиласи ця причка. Займила дівчина корову у лучку, а там дес пасли Манчулові воли, так єк сцупили корову, та й ріг пішов. Ця дурна взєла боронити, та й, аді, віл засігнув рогом під саме око. Я учула крик. прибігаю, а ця лежит ні жива ні мертва. Та й зараз по тім приходит жид та й відбирає корову. "Ви, — каже, — збавили мені корову, то я вам це не подарую". — "Так єк збавили, очі би ті вилізли, паршєку, — кажу я йому, — таже ріг виросте другий". — "Ні, — каже, — беру собі корову, а ви мені хоть заплатіт трициь левів, а хоть я вас подам до суду". Міркуйте собі, якої нам паршік заграв! Шо тут робити, думаємо собі, трициь левів — то не грейцір, а ні два, а ми мали у паскуди вже передній довжок. Взєли ми

та й погодилися при свідках. Десєтку нам спустив, а двацiть левів маємо дати, міркуйте. кумочку, двацiть левів за ріг коров'єчий.

— На це, любко-кумко, нема ради; шо си винно то мус віддати, а за Анничку то я вам скажу таке: я, аді, справивси шукати служки для пана, то най таки білше не шукаю. дайте ви свою Анничку туди. Пан добрий, не жонатий, дітей нема, та й чого траба? А там їй буде так, єк в раю; єкби-сте уздріли, єкі там гаразди, то би-сте своїх очий забули. Шо покоїв, шо одежини, шо начіння, а шо їди кашерної, на світі кашерної.

— Про мене хоть і зараз най би йшла, але коби знатє, шо пан схоче її взєти, кумочку пишний.

— Я вам кажу, шо возме, бо таки возме, бо я так кажу. Аді. прилагодьте її так, єк годитси, а я йду з-а паном, та й стокмістси, та й далі.

— Ек, коби тото господь милосердний спустив на нас таке щєстє, — проговорив Тимофій.

— Та я, віді, на шос маю рот, та й з панами я, аді, так, єк з вами.

— Та коби-сте, кумочку, так робили, дав би вам біг здоровлєчко.

— Єк для вас, то я тото зроблю. бо то моя фіна.

Анничка слухала з увагою батькової бесіди і раділа, в душі. будучому щастю. Про її гадку і згоду ніхто не питався, тож вона мовчала. Танасій устав, накинув байбарак і і справився йти до коршми.

— Куме, га! Єк би то робити, аби він не пізнав більма? — радився ще його Тимофій.

— Най збоку стоїть Анничка та най руков закриє око.

— Добре кажете, гостіт у добрий чєс!

— Гостіт у добру годину! — побажала Тимофіївна.

— Це ласка божа жінко, коби лиш пан узєв, аби не заздрів більма. То би-сми, небого, жили! Тогди й у ліс по ломаджє, єк у свій город!

Тимофіїха, з радости, збула чоловіка мовчанкою. Вона звернула всю свою увагу на доньку.

— Іди лагодьси, Анничко, возьми мою сорочічку з плечіками та й поєс.

Анничка побігла з ненев в хату, взяла сорочку й полізла на під перебиратися. Здолу з хоромів навчала її неня, як на службі поводитися має.

— Аби-с мені добре мештерєласи, чуєш Ани', — говорила вона так голосно, щоб донька на поді могла її чути.

— Не бійтеси, ненько, я буду слухнєна.

— Шо ті пан скаже, тото аби-с робила, хоть би ті сказав гній тіскати. Та видиш, шо у нас біда, нема шо в губу взєти, слухай, небого, пана! Та й аби-с нічо не тєгнула в покоях. Ци локшини, ци балабухи, то ти очі зажмури, а нічо палцем не кивай. Їсти будеш там мати по вуха, голодом не меш ходити. А подарує ті шо пан поверх токми, то ти возми, а я прийду туди та й возму 'д хаті, а за сорочечков прийду в суботу ввечір.

— Та й накажи її, аби не дивиласи панові в очі, бо заздрит більмо, — дораджував знадвору Тимофій.

Анничка лагодилася сама, а Тимофіїха зайшла з чоловіком у хату і нараджувалася на токмо з паном. Менші сестрички і братчик Семенко зміркували, що їх найстарша сестра приготовляється йти кудись; повилазили на під і стали цікаво допитуватися, куди вона збирається.

— До пана йду на цимбрилю, то будете мати шо їсти! — говорила вона, радіючи.

— До пана, до пана, до того, шо ліс має, та й єгоди, та й афини, та й дрова? — перекрикується дітвора.

— Цитьте, не верещіт, бо його шо лиш не видко. Семенку, а чуй, дитина рує, іди возми на руки.

Діти підскакували з радості...

— То, проше пана, цего газди тота дівчина, — інформував Танасій лісничого, що трошка заточувався в один, то в другий бік.

— Так муф, цо хцеш за єден рік! — звернувся лісничий до Тимофія.

— Ци ж я в тім розумію, проше пана фештиря та й злісного? Я дітий ше не давав на цимбрилю.

— Ну, бо німам часу, кажи так альбо так.

— Та шо божа ласка та й панцка, то най тото буде. Я знаю, шо, аді, пишний та годний панчік не зробит нам кривди, хто би си радува чужому мозілеві.

— Но, то дам єй футраш і убранє.

— Аби біг дав панові здоровлєчко.

— А умі цо коло кухні?

— Шо скажете, всєчінно зварит, вона у мене вже газдиня, прихвалювала Тимофіїха, що впоїла очі в пана і начеб рахувала кожде його слово.

— Гет всєчінну вміє, — потверджував Тимофій, — ци кулешу зварити, ци борщ барубуліний, ци рибу, ци малай спечи, шо душа захоче!

Лісничий усміхнувся, глипнув на дівчину і ще раз усміхнувся. Анничка загнюпила голову вдолину і зачервонілася. Вона і соромилася, і раділа.

То дьидьо перший раз в життю хвалить її.

— Тож нєх зараз ідзє зе мнов!

— Ну, то шо ж, єк траба, то траба, то, аді, йди, Анничко, з паном.

— То моя фіна, проше пана фештиря, то вгідна дівка, — представляв панові Танасій, прощаючися міною з кумом.

— Но, ходи. дівчє. ходи, — кивнув пальцем лісничий.

— Іди, не бійси, Анничко, іди з паном, — заохочували доньку дьидьо й неня.

— То таки, проше пана, рахуєси служба від завтра ци пан хочут аж від другої неділі? — питав ще, несміло, Тимофій.

— Службу лічу ід піршего.

— Аєк, аєк, панчіку файний, від першого дня; сегодні маємо неділю, а від цеї середи через тиждень маємо богородички малої.

Вийшли на дорогу. Лісничий іде передом, за ним його побережник Танасій, а позаду Анничка з похиленою головою. Вона соромиться. Боками попри дорогу біжуть її дві менші сестрички і братчик, що не втерпіли і крадьки втекли з хати сестру виряджати. Братчик Семенко несе на руках найменшу сестру Гафійку, що ще не виросла так, аби її неня постарала сорочину. Він не може підбігати і при каждому перелазі кричить на сестрички, щоб підождати його.

То наша Анничка пішла з паном, — хваляться малі сестрички бадікам, що лежачи святкують на царинках неділю. Бадіки всміхаються, а вони біжать гейби навздогін за сестрою.

— Вже веде свіжу, — замічає один бадьо, коли лісничий далеченько відійшов наперед.

— Аєк. веде сліпцунку, — потакує другий.

— Шо-сми мав еазати: туда йде вона впорожні, а відти вернеси вповні, — глузує третій.

— Буде добра на перехід, — насміхається ще інший.

— Чілідина з волєм пуста на перехід, — глумиться гурт.

— А то, мой, жінко, я гадав, шо то лиш мужик дурний, а то трафлюєтси й межи панами дурні!

— Ану, заткайси! Єкби-с порєдний був дєдя, то би твої діти не ходили на цимбрилю.

— Говори з тобов, коли ти свої! Таже вона там у гараздах буде, та й ше одежину даст; коби лишень не заздрів більма, бо відрідит — та й пропало.

— Акурат мені це в голові! Раз токма була, та й уже; хоть най собі тепер голову ломит. Я ше каюси, шо не стокмиласи, аби дав за цес рік три леви, аді, нема відки Манашкову лифу заплатити. То таки єк хотіти говорити, а за своєв дитинов жєль, ци каліка, ци дужя. А втім, біг світий знає, ци то справедливе більмо? Мні видитси, шо то її лише луна на очі.

— Ек, яка ж бо ти, жінко, дивна! Раз сеї, а раз тої; то не миливси єкийс, шо каже: "З бабов ні в брід, ні в воду". Таже ти чула, шо кум Танасій казав! Ше й єке більмо! Погане більмо!..

Тимофій переклав руки навхрест та й обернувся до дривітні, усміхаючись:

— Тепер не будеш, небого, киндідти, надсадишси над ломаджєм, хіба би-с мні на тот світ виридила!

Але Параска мовчала. Сперлася на острову, на котрій сушились два глиняних варіннчики, і банувала за донькою. Ніби так, гейби банувала, ніби так, як би сердилась на чоловіка, що він ані кришки не банує, ніби й добріла на нього, — а направду радувалася несподіваному щастю...